

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

M 2 4 1 5 2 1 1 1 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izpitna pola 1 ≡

1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Četrtek, 30. maj 2024 / 90 minut
2024. május 30., csütörtök / 90 perc

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Engedélyezett segédeszközök:
a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnak szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.
A feladatlap terjedelme 16 oldal, ebből 2 üres.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap első oldalának jobb felső sarkában levő keretbe!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki és oldjon meg kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a feladatlap erre kijelölt helyére, **a kereten belülre!** Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd választ írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

1. Odločanje v skupnosti / Döntéshozatal a közösségben

1.1. Kakšen tip legitimne moči je oblast kralja? Kaj je zanjo značilno? / *A legitim erő mely típusa a királyi hatalom? Mi jellemző rá?*

Navedba tipa legitimne moči / *A legitim erő megnevezése:*

_____ (1)

Značilnosti / *Jellegzetességek:* _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Ena od osrednjih posledic ideje, da je ljudstvo suveren, je bila, da so ljudje postali »državljeni«. [...] Biti državljani je pomenilo, da imaš pravico sodelovati na enaki ravni kot vsi drugi državljani pri temeljnih odločitvah v državi. Biti državljani je pomenilo, da nihče nima višjega statusa od državljanskega (tudi aristokrat ne). Biti državljani je pomenilo, da je slehernik priznan kot racionalno bitje, zmožno političnih odločitev.

(Wallerstein, I. (2006): Uvod v analizo svetovnih sistemov, Založba/*cf., Ljubljana, str. 69)

1.2. Kako imenujemo obliko političnega sistema, v katerem je »ljudstvo suveren«? (Vir 1)
Hogyan nevezzük a politikai rendszernek azt a formáját, amelyben a »nép szuverén«? (1. forrás)

_____ (1 točka/pont)

1.3. Kratko predstavite tri značilnosti političnega sistema, ki ste ga prepoznali v odgovoru na prejšnje vprašanje. Pomagajte si z virom 1. / *Röviden ismertesse az előző kérdésre adott válaszában azonosított politikai rendszer három jellegzetességét! Segítségül szolgáljon az 1. forrás!*

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____

_____ (1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____

_____ (1)

Tretja značilnost / *Harmadik jellegzetesség:* _____

_____ (1)
(3 točke/pont)

- 1.4. Med avtoritarno in totalitarno državo ni kake nedvoumne razmejitve. Kljub temu so nekatere značilnosti, zaradi katerih uvrstimo posamezen politični sistem med totalitarne. Kratko razložite eno takih značilnosti in navedite primer totalitarizma. / *Nincs egyértelmű elhatárolódás az autoritárius és a totalitárius állam között. Ennek ellenére vannak bizonyos jellegzetességek, amelyek egyes politikai rendszereket totalitáriusnak minősítenek. Röviden ismertesse az egyik ilyen jellegzetességet, és adjon meg egy példát a totalitarizmusra!*

Razlaga značilnosti / A jellegzetesség magyarázata: _____

(2)

Navedba primera / Példa megadása: _____

(1)

(3 točke/pont)

- 1.5. Kakšna oblika politične participacije je sodelovanje državljanov na demonstracijah (npr. proti vladi)? / A politikai részvétel (participáció) milyen formája a polgárok tüntetéseken való részvétele (pl. a kormány ellen)?

(1 točka/pont)

- 1.6. Kakšno obliko politične participacije še poznamo? Navedite tudi primer. / A politikai részvétel (participáció) milyen formáját ismerjük még? Adjon meg rá egy példát is!

Navedba oblike politične participacije / A politikai részvétel (participáció) formájának megnevezése:

(1)

Primer / Példa: _____

(1)

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

V primerjavi s političnimi strankami cilj interesnih skupin ni prevzem oblasti v smislu oblikovanja vlade. Namesto tega skušajo vplivati na politične stranke in različne državne organe.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 516)

- 1.7. Kaj so politične stranke? Pomagajte si z virom 2.
Mik a politikai pártok? Segítségül szolgáljon a 2. forrás!

(2 točki/pont)

- 1.8. Navedite dva načina, kako poskušajo interesne skupine vplivati na politične stranke in različne državne organe. / Nevezzen meg két módszert, amellyel az érdekcsoportok befolyásolni próbálják a politikai pártokat és a különböző állami szerveket!

Prvi način / Az első módszer: _____ (1)

Drugi način / A második módszer: _____ (1)
(2 točki/pont)

- 1.9. Kakšen tip interesnih skupin (zaščitne ali ciljne) so spodaj naštete skupine? / Az alább felsorolt csoportok az érdekcsoportok melyik típusa (biztonsági vagy célirányos)?

sindikati / szindikátusok: _____

Amnesty International: _____

društva proti mučenju živali / az állatkínzás elleni egyesületek: _____

študentska organizacija / diákszervezet: _____

zdravniška zbornica / orvosi kamara: _____

Greenpeace: _____

(3 točke/pont)

2. Religija in verovanjski sistemi / *A vallás és a vallási rendszerek*

2.1. Kaj je religijski pluralizem? / *Mi a vallási pluralizmus?*

(1 točka/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Zgodovina religije v Kongu je zgodovina trkov med različnimi sodobnimi nazori, ki so se pozneje začeli zlivati. Vera v duhove in magijo je že dolgo navzoča v tradiciji Bantujcev, ki so se pred tisoč leti od tam, kjer je danes jugozahodna Nigerija, začeli širiti v osrednjo Afriko. Potem ko so Portugalci v obalne predele Konga ob koncu 15. stoletja prinesli katolicizem, so tradicionalna prepričanja sobivala s krščanstvom. Številni Kongovci so hodili v cerkev, a ko so zboleli, so pomoč poiskali pri vračih.

(Bechard, D. (2015): Pobili bomo demone, Global, junij 2015, str. 95–96)

2.2. Kako imenujemo v viru 1 opisan pojav, ko verovanja in religijske prakse ljudi vključujejo elemente različnih religijskih tradicij? Obkrožite pravilno rešitev.

Hogyan nevezzük az 1. forrásban leírt jelenséget, amikor az emberek hite és vallási gyakorlata különböző vallási hagyományok elemeit foglalja magába? Karikázza be a helyes választ!

- A Sekularna religija.
Szekuláris vallás.
- B Verski fundamentalizem.
Vallási fundamentalizmus.
- C Religijski eklekticizem.
Vallási eklekticizmus.
- D Privatizacija religije.
A vallás privatizációja.
- E Enostavni supernaturalizem.
Szupernaturalizmus.

(1 točka/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Imeli so veliko težav pri določitvi primerne datuma za začetek zakonskih odnosov. Cerkev je prepovedovala kakršne koli spolne odnose na nedelje, srede in petke, prav tako pa štirideset dni pred veliko nočjo, osem dni po binkošti in pet dni pred svetim obhajilom ali dan pred katerim koli velikim praznikom ali prošnjim dnem. Skratka, na kakih dvesto dvajset dni v letu so bili spolni odnosi prepovedani.

(Woolfolk Cross, D. (2008): Papežinja Ivana, Založba KMŠ, Maribor, str. 166)

- 2.3. V viru 2 lahko prepoznamo tri sestavine religije. Navedite jih in eno kratko predstavite.
A 2. forrásban a vallás három elemét ismerhetjük fel. Nevezze meg őket, majd egyet röviden ismertessen!

Prva sestavina / Az első elem: _____ (1)

Druga sestavina / A második elem: _____ (1)

Tretja sestavina / A harmadik elem: _____ (1)

Izbrana sestavina religije / A vallás választott eleme: _____

Predstavitev izbrane sestavine religije / A vallás választott elemének bemutatása: _____

_____ (2)
(5 točk/pont)

Vir 3 / 3. forrás

[...] je verovanje, da se skoraj vsak kraj, vsaka žival in rastlina ter vsak naravni pojav zaveda in čuti ter da se lahko neposredno sporazumeva z ljudmi. [...] tako verjamejo, da ima velika skala na vrhu hriba svoje želje in potrebe. Mogoče jo je kakšno človeško dejanje razjezilo in spodbudilo k ukrepanju. Skala morda ljudi opozarja ali jih prosi za uslugo. Ljudje se lahko z njo pogovarjajo, jo mirijo ali ji grozijo. Pa ne le skala, živi so tudi orehovo drevo ob znožju hriba, potok, ki teče pod hribom, pomlad na gozdni jasi in grmičevje, ki raste okoli nje, steza, ki vodi na jaso, pa poljske miši, volkovi in vrani, ki tam pijejo. [...] sveta ne naseljujejo le predmeti in živa bitja, temveč tudi nesnovna bitja – duhovi pokojnikov, prijazna in zlobna bitja, ki jih danes imenujemo demoni, škrti in angeli.

(Harari, Y. N. (2014): Sapiens. Kratka zgodovina človeštva, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 64)

- 2.4. Navedite in predstavite tip religije po McGeeju, ki je opisana v viru 3. / *Nevezze meg, majd mutassa be a 3. forrásban leírt vallási típust McGee szerint!*

Navedba tipa religije / A vallási típus megnevezése: _____ (1)

Predstavitev tipa religije, opisane v viru 3 / A 3. forrásban leírt vallási típus bemutatása: _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

Vir 4 / 4. forrás

Te vere so razumele, da mora svet nadzorovati skupina vplivnih bogov, na primer boginja plodnosti, bog dežja in bog vojne. Ljudje so se na bogove lahko obračali s svojimi prošnjami, bogovi pa so, če so jih ljudje častili in jim darovali, lahko prinesli dež, zmago in zdravje.

(Harari, Y. N. (2014): Sapiens. Kratka zgodovina človeštva, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 217–218)

2.5. Kateri tip religije po McGeeju je opisan v viru 4? Navedite ga in ga kratko predstavite.

McGee szerint melyik vallási típus van leírva a 4. forrásban? Nevezze meg, és röviden mutassa be!

Navedba tipa religije / A vallási típus megnevezése: _____ (1)

Predstavitev tipa religije, opisane v viru 4 / A 4. forrásban leírt vallási típus bemutatása: _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

2.6. Navedite tri veje (oblike) krščanstva. / Adja meg a kereszténység három ágát (irányzatát)!

Prva veja (oblika) / Az első ág (irányzat):

Druga veja (oblika) / A második ág (irányzat):

Tretja veja (oblika) / A harmadik ág (irányzat):

_____ (2 točki/pont)

2.7. Za religijo je značilno, da povezuje, vendar tudi razdružuje. Navedite, kako oziroma s čim deluje povezovalno (integracijsko) in kako razdruževalno. / A vallásra jellemző, hogy egyesít, de egyben meg is oszt. Adja meg, miként, illetve mivel működik egyesítő (integráló) és miként megosztó módon!

Primer povezovalnega delovanja religije / A vallás egyesítő jellegének példája:

_____ (1)

Primer razdruževalnega delovanja religije / A vallás megosztó jellegének példája:

_____ (1)
(2 točki/pont)

M 2 4 1 5 2 1 1 1 M 0 9

Vir 5 / 5. forrás

Po razpadu sovjetske države je ruska pravoslavna cerkev znova dobila nekdanji status. Toda potem je kmalu prišlo do nenavadnega preobrata. Cerkev se je neznosno hitro zbližala z državo in tudi sama postala nekakšna oblast, ki jo je bolj kot skrb za duše začela zanimati predvsem posvetna moč in z njo povezan denar. Kremlju je to zavezništvo kajpak ustrezalo, saj je vladajoča nomenklatura s pomočjo cerkve samo še dodatno utrjevala legitimiteto in svoje početje. Obe eliti sta se s takšno politiko vse bolj oddaljevali od ljudstva in skrbeli le še za svoje interese.

(Soban, B. (2019): Na dnu putinizma, Sobotna priloga, 3. 8. 2019, str. 32)

- 2.8. Kako imenujemo v viru 5 opisan pojav, ko se z religijo legitimizirajo temeljne družbene institucije? Navedite še en konkreten primer legitimiziranja družbene institucije, vrednote ali norme z religijo. *Hogyan nevezzük az 5. forrásban leírt jelenséget, amikor a vallást alapvető társadalmi intézmények legitimizálására használják? Adjon meg még egy konkrét példát arra, hogy egy társadalmi intézményt, értéket vagy normát a vallás legitimizál!*

Poimenovanje pojava / A jelenség megnevezése: _____ (1)

Primer legitimiziranja / A legitimizálás példája:

_____ (1)
(2 točki/pont)

- 2.9. Kakšen je prevladujoč odnos verskih fundamentalizmov do svetih besedil? *Milyen a vallási fundamentalizmusok meghatározó viszonyulása a szent szövegekhez?*

_____ (1 točka/pont)

3. Množični mediji in komunikacije / *Tömegmédia és tömegkommunikáció*

- 3.1. Navedite štiri značilnosti množičnega komuniciranja.
Nevezze meg a tömegkommunikáció négy jellemzőjét!

(3 točke/pont)

- 3.2. Navedite štiri temeljne funkcije medijev in dve funkciji pojasnite.
Nevezze meg a média négy alapvető funkcióját, és kétfőt közülük magyarázzon meg!

Prva funkcija / *Első funkció:* _____ (1)

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____ (1)

Druga funkcija / *Második funkció:* _____ (1)

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____ (1)

Tretja funkcija / *Harmadik funkció:* _____ (1)

Četrta funkcija / *Negyedik funkció:* _____ (1)
 (6 točk/pont)

- 3.3. Primerjajte javni in komercialni RTV-sistem v treh podobnostih in/ali razlikah. / *Hasonlítsa össze a rádió és a televízió közhasznú és kereskedelmi rendszerét három hasonlóság és/vagy különbség alapján!*

Prva podobnost/razlika / *Első hasonlóság/különbség:* _____ (1)

Druga podobnost/razlika / *Második hasonlóság/különbség:* _____ (1)

Tretja podobnost/razlika / *Harmadik hasonlóság/különbség:* _____ (1)
 (3 točke/pont)

M 2 4 1 5 2 1 1 1 M 1 1

Vir 1 / 1. forrás

Zakaj je naš pogled na pozna leta tako neusmiljeno mračen, ko pa je stvarnost tako zelo drugačna? »Možnost, da je življenje v osemdesetih lahko zabavno, mi nikoli ni padla na misel. Tudi ne, da zasoplost, ki se iz leta v leto stopnjuje, vse manj plaši. Ali da je čedalje bolj omejeno življenje lahko vir vse večjega osebnega razvoja in posebnih užitkov. Ali da v zavedanju – ne zanikanju –, da je časa vse manj in da je treba torej uživati v njem, korenini tako radostna vedrina. Od nekdanj sem se bala možnosti, da bi sklenila svoje dni med slinjenjem pod kakšno slabo botanično reprodukcijo na kakšnem grozljivem domskem hodniku. Bila sem polna predsodkov, da so starejši ljudje grdi, da so nesposobni in da je žalostno biti star. Tako sem razmišljala vse do svojega šestdesetega leta. Ponosna starost je za vsakogar, ki noče obžalovati, da se zbudi dan starejši, ki pripoznava, da je dolgo življenje privilegij, kar v resnici je, in ki je pripravljen nasprotovati strukturam moči, ki so osnova vse diskriminacije,« pravi Ashton Applewhite.

(<https://old.delo.si/sobotna/starejsi-ljudje-seksajo-in-niso-depresivni.html>. Pridobljeno: 10. 4. 2022.)

- 3.4. Pojasnite, kaj so medijske reprezentacije in kakšen je njihov vpliv.

Magyarázza meg, mik a médiareprezentációk, és milyen a hatásuk!

Pojasnitev medijskih reprezentacij / *A médiareprezentációk magyarázata:* _____

(2)

Vpliv medijskih reprezentacij / *A médiareprezentációk hatása:* _____

(1)
(3 točke/pont)

- 3.5. S pomočjo vira 1 pojasnite medijsko reprezentacijo starosti in starostnikov. / *Az 1. forrás segítségével magyarázza meg az idősor és az idősek médiareprezentációját!*

(2 točki/pont)

- 3.6. Ustrezne črke pred imeni v desnem stolpcu vpišite na črte v levem stolpcu. / *A jobb oldali oszlopban szereplő nevek előtti betűket írja a bal oldali oszlop megfelelő vonalára!*

_____ mediji ustvarjajo hiperrealnost / <i>a média hipervalóságot teremt</i>	A Marshall McLuhan
_____ tipi komunikacijskih procesov / <i>a kommunikációs folyamatok típusai</i>	B Jean Baudrillard
_____ medij je sporočilo / <i>a média üzenet</i>	C John Thompson

(3 točke/pont)

4. Delo in prosti čas / *A munka és a szabadidő*

4.1. Navedite tri socialne pravice, ki jih zagotavlja zaposlitev.

Adjon meg a foglalkoztatás által biztosított három szociális jogot!

Prva pravica / *Első jog*: _____

Druga pravica / *Második jog*: _____

Tretja pravica / *Harmadik jog*: _____

(2 točki/pont)

4.2. Opredelite pojma delo in prosti čas. / *Határozza meg a munka és a szabadidő fogalmát!*

Delo / *Munka*: _____

(1)

Prosti čas / *Szabadidő*: _____

(1)

(2 točki/pont)

4.3. Navedite tri značilnosti formalnega dela. / *Adja meg a formális munka három jellegzetességét!*

Prva značilnost / *Első jellegzetesség*: _____

Druga značilnost / *Második jellegzetesség*: _____

Tretja značilnost / *Harmadik jellegzetesség*: _____

(2 točki/pont)

4.4. Kako imenujemo opisane oblike brezposelnosti?

Hogyank nevezzük a munkanélküliség leírt formáit?

Brezposelnost, ki je posledica nihanj v proizvodnji zaradi narave dejavnosti.

A tevékenység jellegéből adódóan a termelés ingadozásából eredő munkanélküliség.

(1)

Brezposelnost, ki je posledica iskanja prve zaposlitve ali iskanja ponovne zaposlitve po odpustitvi.

Az első álláskeresés vagy az elbocsátás utáni új munkahely keresése miatti munkanélküliség.

(1)

Brezposelnost, ki je posledica neusklajenosti med ponudbo in povpraševanjem v nekaterih poklicih.
A munkaerő kereslet és kínálat közötti eltérésből eredő munkanélküliség bizonyos szakmákban.

(1)
(3 točke/pont)

- 4.5. Kaj običajno vsebujejo kolektivne pogodbe kot rezultat pogajanj med sindikati in delodajalci?
Navedite tri vsebinske elemente takšnih pogodb. / *Mit tartalmaznak általában a szakszervezetek és a munkáltatók közötti tárgyalások eredményeként létrejött kollektív szerződések? Adja meg az ilyen jellegű szerződések három tartalmi elemét!*

Prvi element / *Első elem:* _____

Drugi element / *Második elem:* _____

Tretji element / *Harmadik elem:* _____

(2 točki/pont)

- 4.6. Na črto pred značilnostjo napišite besedo poklic, če gre za značilnost poklicev, ali besedo profesija, če gre za značilnost profesij. / *Írja az ismév előtti vonalra a szakma szót, ha a szakmák ismévéről van szó, vagy a foglalkozás szót, ha a foglalkozások ismévéről van szó!*

_____ Dejavnost ne temelji na avtoriteti stroke.
A tevékenység nem a szakma tekintélyén alapul.

_____ Dejavnost uživa podporo in zanimanje javnosti.
A tevékenység a közvélemény támogatását és érdeklődését élvez.

_____ Pripadniki so vključeni v združenja.
A tagok részt vesznek az egyesületekben.

_____ Dejavnost temelji na rutini in izkustvu.
A tevékenység rutinra és tapasztalatra épül.

(2 točki/pont)

- 4.7. Navedite osnovne vzorce doživljanja dela in prostega časa (po Parkerju) in enega od navedenih vzorcev pojasnite. / *Adja meg a munka és a szabadidő megélésének alapvető típusait (Parker szerint), és egyet közülük magyarázzon meg!*

Navedba osnovnih vzorcev / *Az alapvető típusok megnevezése:* _____

(2)

Izbrani vzorec / *A kiválasztott típus:* _____

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____

(1)
(3 točke/pont)

OBRNITE LIST. / LAPOZZON!

4.8. Navedite tri dejavnike, ki vplivajo na preživljanje prostega časa. / *Adjon meg három tényezőt, amelyek befolyásolják a szabadidő eltöltését!*

Prvi dejavnik / *Első tényező:*

Drugi dejavnik / *Második tényező:*

Tretji dejavnik / *Harmadik tényező:*

(2 točki/pont)

4.9. Kaj od naštetega je značilnost (posledica) fleksibilizacije trga dela? Obkrožite pravilni rešitvi.
Az alábbiak közül melyik a munkaerőpiaci rugalmasság jellemzője (következménye)? Karikázza be a két helyes választ!

- A Večja varnost zaposlitev.
Nagyobb munkahelyi biztonság.
- B Iskanje tehnoloških rešitev za pocenitev proizvodnje.
Technológiai megoldások keresése a termelés költségeinek csökkentésére.
- C Zmanjšanje deleža brezposelnih.
A munkanélküliek arányának csökkentése.
- D Selitev proizvodnje v države s cenejšo delovno silo.
A termelés áthelyezése az olcsóbb munkaerővel rendelkező országokba.

(2 točki/pont)

Prazna stran

Üres oldal

Prazna stran

Üres oldal